

Deres ref.

Vår ref.  
2006/2972KU/KU2 ckn

Dato  
18. juni 2008

# **Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk**

## **Fjerde periodiske rapport**

**Norge**

**Juni 2008**

### **Innholdsfortegnelse**

#### **Preliminær del**

1. Innledende merknader
2. Konstitusjonell og administrativ struktur
3. Økonomi
4. Demografi
5. Samisk
6. Kvensk
7. Romanes
8. Romani

## **Del I**

1. Gjennomføringsbestemmelser
2. Foreninger eller organisasjoner som arbeider for å verne og utvikle regions- eller minoritetsspråk
3. Utarbeidelse av den fjerde periodiske rapporten
4. Tiltak for å spre informasjon om rettigheter og plikter som følger av gjennomføring av pakten i norsk lovgivning
5. Tiltak for å gjennomføre anbefalingene til ministerkomiteen

## **Del II**

1. Artikkel 7, mål og prinsipper
2. Artikkel 7, punkt 1, underpunkt f, g, h
3. Artikkel 7, punkt 3
4. Artikkel 7, punkt 4

## **Del III**

1. Artikkel 8, Utdannelse
2. Artikkel 9, Rettsmyndigheter
3. Artikkel 9, punkt 3, Oversettelse
4. Artikkel 10, Forvaltningsmyndigheter og offentlige tjenester
5. Artikkel 10, punkt 5
6. Artikkel 11, medier
  - Artikkel 11, punkt 1, underpunkt a
  - Artikkel 11, punkt 1, underpunkt b
  - Artikkel 11, punkt 1, underpunkt c
  - Artikkel 11, punkt 1, underpunkt e
  - Artikkel 11, punkt 1, underpunkt f
  - Artikkel 11, punkt 1, underpunkt g
  - Artikkel 11, punkt 2
7. Artikkel 12, Kulturaktiviteter og kulturanlegg
8. Artikkel 13, Det økonomiske og sosiale liv

## **Preliminær del**

### **1. Innledende merknader**

Denne fjerde periodiske rapporten beskriver gjennomføringen av bestemmelsene i Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk i Norge. Språkene som er godkjent som regions- eller minoritetsspråk i Norge, og dermed sikret vern gjennom pakten, er samisk, kvensk, romanes og romani.

## **2. Konstitusjonell og administrativ struktur**

Teksten i dette punktet er i stor grad identisk med tilsvarende tekst i de tidligere periodiske rapportene. Noe informasjon, fakta og tall er imidlertid oppdatert eller modifisert.

Norge er et konstitusjonelt monarki. Stortinget er Norges nasjonalforsamling. Et parlamentarisk styresett innebærer at stortingsflertallet utpeker det partiet eller den partikoalisjonen som skal ha regjeringsmakt. Norges nåværende regjering er en koalisjon under ledelse av Jens Stoltenberg, i sin andre periode som statsminister. Denne regjeringen ble utnevnt av kong Harald V 17. oktober 2005. Det er en flertallsregjering utgått fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Den nåværende regjeringen har 19 medlemmer; statsministeren og 18 ministre som leder 17 departementer.

Neste stortingsvalg vil finne sted i september 2009.

Landet er delt inn i 19 fylker og 431 kommuner.

Sametinget ble opprettet i 1989 i samsvar med kapittel 2 i sameloven. Sametingets mandatområde omfatter alle saker som etter Sametingets mening vedkommer det samiske folk spesielt. Sametinget kan på eget initiativ ta opp saker eller legge frem synspunkter som gjelder alle saksområder som faller inn under deres ansvarsområde.

## **3. Økonomi**

I 2007 var Norges bruttonasjonalprodukt på til sammen NOK 2,3 milliarder (2 276 756 000 000). Bruttonasjonalinntekten var på til sammen NOK 2,3 milliarder (2 285 954 000 000).

## **4. Demografi**

Norge dekker et område på 385 155 kvadratkilometer, inkludert Svalbard-området og Jan Mayen, og per 1. januar 2008 var innbyggertallet 4 727 200. Det er ikke gjennomført pålitelige folketellinger av den samiske befolkningen i noen av de nordiske landene. Med utgangspunkt i definisjonene fastsatt i den norske sameloven, teller den samiske befolkningen et sted mellom 50 000 og 100 000 personer. Flertallet, det vil si minst 70 pst., bor i Norge. I 2005 var 12 538 personer registrert i det samiske valgmannstallet. Antallet personer registrert i det samiske valgmannstallet blir oppdatert ved valget i 2009.

I Norge finnes det ikke noe entydig, stipulert tall over innbyggere med etnisk minoritetsbakgrunn. Grunnen er at det ikke finnes statistikk over etnisk tilhørighet. Ifølge estimerte tall skal det i dag være omtrent 10 000–15 000 kvener, 1500–2000 jøder, noen få hundre skogfinner<sup>1</sup>, 2000–3000 romani (reisende/tatere) og 300–400 romfolk (sigøynere). Det bør påpekes at disse tallene er relativt unøyaktige, da de reflekterer antallet personer i befolkningen som selv hevder at de tilhører den aktuelle minoritetsgruppen og altså ikke nødvendigvis dem som snakker språket flytende.

## 5. Samisk

Norge har to offisielle språk: Norsk og samisk. Norsk er det språket som blir snakket av flertallet av befolkningen, mens samisk er språket til det opprinnelige samiske urfolket. Samisk språk er anerkjent som et regionsspråk, og er således sikret vern etter del II og III i minoritetsspråkpakten. Samisk språk i Norge omfatter fire hovedspråk, nordsamisk, sørsamisk, lulesamisk og østsamisk, som i varierende grad har likheter seg imellom. Flertallet av den samiske befolkningen snakker nordsamisk.

Det samiske folket er en nordeuropeisk etnisk minoritetsgruppe og urfolk i de nordlige delene av Norge, Sverige, Finland og på Kolahalvøya i Russland. Det anslås at omtrent 25 000 av innbyggerne i Norge snakker samiske språk i henhold til en undersøkelse av språkbruk som ble utført av Samisk språkråd i oktober 2000. Denne undersøkelsen fant at 17 pst. av respondentene hevdet at de var samisktalende, som i denne sammenhengen ble definert som det å være i stand til å forstå samisk bra nok til å ta del i en samtale som blir ført på samisk.

Det vises til språkbruksrapporten som ble utført på oppdrag fra Sametinget og publisert i 2004: "Bruken av samisk språk"<sup>2</sup>, som er vedlagt Norges tredje rapport.

Det vises også til relevant informasjon på nettstedet til Nordisk Samisk Institutt om samisk statistikk: [www.Sami-statistics.info](http://www.Sami-statistics.info)

Om samisk språk: <http://www.Sami-statistics.info/default.asp?nc=583&id=46>

## 6. Kvensk

Kvensk er anerkjent som et minoritetsspråk i Norge etter kongelig resolusjon i 2005, og er dermed sikret vern i samsvar med del II av minoritetsspråkpakten.

Kvenenes innvandring og bosetting i Norge er en del av den omfattende koloniseringen av finske bønder, nærmest i form av masseutvandring fra de gamle jordbruksbygdene i Finland og Nord-Sverige. Utvandringen fortsatte over flere hundre år, fra det 16. århundret og frem til første halvdel av det 19. århundret. Senere på 1800-tallet fulgte i økende grad moderne arbeidsinnvandring.

---

<sup>1</sup> "Skogfinne" er den finsktalende befolkningen som bor i de store skogområdene nær grensen mot Sverige.

<sup>2</sup> "Bruken av samisk språk", 2004

Kvensk/finsk språk blir brukt i Troms og Finnmark, de to nordligste fylkene i Norge. Det anslås at mellom 2000 og 8000 personer snakker kvensk/finsk, avhengig av kriteriene og metodene som brukes.

## **7. Romanes**

I Norge er romaner anerkjent som et ikke-territorielt minoritetsspråk og sikret vern i samsvar med del II av minoritetsspråkpakten.

Romanes er språket til rom (sigøynere) i Norge. Omtrent 400 personer med rombakgrunn har bodd i Norge i de siste tiårene, hovedsakelig i Oslo-området. Det antas at alle har romaner som morsmål. I løpet av de siste ti årene har det kommet personer med rombakgrunn som flyktninger fra Bosnia og Kosovo. Siden det i Norge ikke finnes statistikk over språklig eller etnisk tilhørighet (med unntak av det samiske valgmanntallet), vil det nøyaktige tallet på personer som tilhører denne folkegruppen, vanskelig kunne stadfestes.

## **8. Romani**

I Norge er romani anerkjent som et ikke-territorielt minoritetsspråk og sikret vern i samsvar med del II av minoritetsspråkpakten.

Romani er språket til romanifolket/taterne). Denne minoritetsgruppen har bodd i Norge i flere hundre år. Tallet på innbyggere som snakker romani, er anslått til alt fra noen få hundre til noen få tusen.

# **Del I**

## **1. Gjennomføringsbestemmelser**

- Grunnloven §110 a
- Lov av 18. mai 1990 nr. 11 om stedsnavn samt forskrift av 5. juli 1991 nr. 456, fastsatt i samsvar med § 12 i loven
- Lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven). Kapittel 3 om samisk språk, samt forskrifter av 30. januar 1992 nr. 79 vedrørende språkbruk i sameloven, vedtatt i samsvar med §§ 3-2, 3-3, 3-7, 3-10 og 3-11 av sameloven og forskrift av 31. mars 1992 nr. 204 fastsatt i henhold til § 3-8 av sameloven
- Lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringen (opplæringsloven), samt forskrifter av 28. juni 1999 nr. 722 fastsatt i samsvar med §§ 2-7, 6-2 og 6-3 av loven

- Lov av 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven)

Kopier av dette lovverket ble vedlagt Norges andre rapport til Europarådet.

## **2. Foreninger eller organisasjoner som arbeider for å verne og utvikle regions- eller minoritetsspråk**

Etter at den tredje periodiske rapporten ble publisert, har det funnet sted enkelte adresseendringer i listen nedenfor over foreninger eller organisasjoner som arbeider for vern og utvikling av regionale språk eller minoritetsspråk i Norge.

### **Samisk språk**

Sametinget, Språkavdelingen  
Bredbuktnesvn. 50 N-9520  
Guovdageaidnu – Kautokeino

### **Kvensk/finsk språk**

Norske kveners forbund /Ruijan Kveeniliitto  
Hansjordnesgt. 9  
9009 Tromsø

### **Romanes**

Den Norske Rom Forening  
Boks 1032 Majorstua  
Majorstuveien 17  
0367 Oslo

Norsk Rom-befolkning  
v/Alex Karoli  
Josefinesgate 10A  
0351 Oslo

Foreningen Roma  
v/Herman Karlsen  
Lillebyveien 4  
1637 Fredrikstad

The Roma Foundation c/o Anne-Jorunn Merkesvik  
Strandeveien 27a-1  
4870 Åkrehamn

International Romany Unions representant i Norge:  
Raya Bielenberg

Kjelsåsveien 28 F  
0488 Oslo

## **Romani**

Taternes Landsforening  
Glommengata 29  
2211 Kongsvinger

Landsorganisasjonen for Romanifolket (LOR)  
v/Bjørn Jansen  
c/o SO  
Postboks 9535 Grønland

Nordisk Romanesråd avdeling Norge  
Postboks 2052  
4668 Kristiansand

### **3. Utarbeidelse av den fjerde periodiske rapporten**

Arbeidet med Norges fjerde periodiske rapport har blitt koordinert av Kultur- og kirkedepartementet. Rapporten er basert på innspill fra andre departementer vedrørende deres respektive ansvarsområder. Kultur- og kirkedepartementet inviterte i brev av 10. desember 2007 de andre departementene, Sametinget, samt kvenske organisasjoner til å komme med merknader og synspunkter når det gjaldt den aktuelle situasjonen for de forskjellige minoritetsspråkene. Dette inngikk som et ledd i forberedelsene til utarbeiding av rapporten.

7. mai 2008 sendte også Kultur- og kirkedepartementet et brev til representantene for de romanes- og romanitalende og inviterte dem til å komme med synspunkter angående nåværende situasjon for deres språk.

Kultur- og kirkedepartementet vil fortsette å treffe aktuelle tiltak for å følge opp denne saken i forhold til de respektive minoritetsgruppene.

Anbefalingene fra Ministerkomiteen og ekspertrapporter om minoritetsspråkpakten er sendt til Sametinget og til de relevante ministrene som er ansvarlige for spørsmål i forbindelse med nasjonale minoriteter.

De relevante dokumentene har også blitt offentliggjort på regjeringens nettsted, regjeringen.no, på følgende adresse:

[http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Kultur/Europeisk\\_pakt\\_om\\_regions\\_eller\\_minoritetssprak.pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Kultur/Europeisk_pakt_om_regions_eller_minoritetssprak.pdf)

#### **4. Tiltak for å spre informasjon om rettigheter og plikter som følger av gjennomføring av pakten i norsk lovgivning**

Det blir vist til den informasjonen som er gitt i Norges andre rapport til Europarådet. Av denne går det frem hvilke tiltak som er gjennomført for å gjøre rettighetene og pliktene som følger av iverksettingen av pakten, offentlig kjent.

Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk er tilgjengelig på norsk og engelsk på følgende nettside:

[http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Kultur/Europeisk\\_pakt\\_om\\_regions\\_eller\\_minoritetssprak.pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Kultur/Europeisk_pakt_om_regions_eller_minoritetssprak.pdf)

Arbeids- og inkluderingsdepartementet utgir regelmessig et nyhetsbrev om statlig politikk i forbindelse med nasjonale minoritetsgrupper. I flere utgaver er det orientert om minoritetsspråkpakten. Informasjonsbrevet er også gjort tilgjengelig på regjeringen.no, det offentlige nettstedet til departementene:

[http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/tidsskrift\\_nyhetsbrev/2007/Nytt-om-nasjonale-minoriteter.html?id=486578](http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/tidsskrift_nyhetsbrev/2007/Nytt-om-nasjonale-minoriteter.html?id=486578)

Statlige myndigheter har publisert den nåværende rapporten i samsvar med artikkel 15, punkt 2 i pakten. Den norske regjeringen erkjenner relevansen av merknaden fra komiteen om at styresmaktene burde treffe egnede tiltak for å gjøre rapporten tilgjengelig også på norsk, i tillegg til engelsk. Norske, statlige myndigheter vedkjenner seg at det er viktig å gjøre rapporten tilgjengelig på norsk, og rapporten oversettes derfor nå til norsk:

[http://www.regjeringen.no/upload/KKD/minoritetsrapp%20til%20norsk%20\(2\).pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KKD/minoritetsrapp%20til%20norsk%20(2).pdf)

#### **5. Tiltak for å gjennomføre anbefalingene til Ministerkomiteen**

***A. Vedta en strukturert politikk for å verne og utvikle kvensk språk i samarbeid med dem som snakker språket, særlig når det gjelder standardisering av kvensk, forbedre opplæringen i/på kvensk på alle aktuelle trinn og øke bruken av kvensk på det offentlige området.***

Kultur- og kirke departementet bevilger omtrent NOK 3,5 millioner til Kainun institutti – Kvensk institutt. Senteret skal organisere aktiviteter i forbindelse med dokumentering, revitalisering og utvikling av kvensk kultur og språk. I 2006 var de økte bevilgningene øremerket oppretting av et kvensk språkråd i forbindelse med anerkjennelsen av kvensk som et eget språk.

Ved en konferanse som ble organisert av Kainun institutti – Kvensk institutt (KI) 13.–14. april 2007, ble Kvensk språkråd (Kainun kieliraati) etablert. Dette rådet analyserer forskjellige strategier for å utvikle en infrastruktur for kvensk språk. Våren 2008 opprettet KI et språkting som skal arbeide med spørsmål om normativ språkutvikling. Denne komiteen ble opprettet i samarbeid med kvenske språkbrukere.



KI leverer tekstmateriale til det internasjonale prosjektet LICHEN (Linguistic and Cultural Heritage Electronic Network) ved å transkribere gamle lydopptak. Dette arbeidet finansieres gjennom ekstraordinære og eksterne bevilgninger.

Det tekniske grunnlaget for en kvensk elektronisk ordbok er utviklet av Universitetet i Tromsø i samarbeid med KI. KI har i øyeblikket ikke tilstrekkelige ressurser til å kunne følge opp dette arbeidet.

En nettside om undervisningsmaterieell ble opprettet i desember 2007 av Ruija Forlag, og KI har, i en viss grad, kunnet publisere noe materieell her.

I løpet av denne perioden har Universitetet i Tromsø holdt et kurs i kvensk språk og kultur.

Universitetet i Tromsø har én representant i styret i KI. To representanter fra Universitetet i Tromsø er medlemmer i Kvensk språkråd, Kainun kieliraati.

#### *Kvenkonferansen i Tromsø 30.–31. oktober 2006.*

Konferansen som ble holdt i Tromsø 30.–31. oktober 2006, ble arrangert av Universitetet i Tromsø. Temaet for konferansen var utvikling av nye ord (termutvikling) og de ortografiske utfordringene knyttet til lånord. Målgruppen for konferansen var hovedsakelig språkbrukere med akademisk bakgrunn.

#### *Utdanning*

Som en del av den nye reformen Kunnskapsløftet er det utviklet en ny læreplan for finsk som andrespråk. Dette er en læreplan som følger eleven hele veien fra første klasse på barneskolen til tredje år av videregående opplæring. Læreplanen er delvis basert på det felles europeiske rammeverket for språk (CEFR – Common European Framework of Reference of Languages) og tilsvarer andre læreplaner for språk, som engelsk. Den har også sin egen profil, med mange kulturelle elementer fra kvensk kultur.

Fylkesmennene i Troms og Finnmark er ansvarlige for ytterligere opplæring av lærere i finsk/kvensk språk. Disse fylkesmennene har sammen med høyskolene i Tromsø og Finnmark arrangert seminarer for lærere i finsk som andrespråk i 2007 og 2008. Den nye læreplanen var hovedfokus, men kvensk kultur og lærematerieell ble også diskutert.

I stortingsmeldingen "Språk åpner dører" foreslår Kunnskapsdepartementet å bidra til:

- en ytterligere utvikling av samarbeidet mellom skoler og andre læremiljøer for kvensk språk i Finland og Sverige
- en videre utvikling av nytt lærematerieell, både digitalt og annet, for finsk og kvensk
- en utvikling av lærerkompetanse i forbindelse med den nye læreplanen

#### *Finskundervisning i norske skoler*

Elever med kvensk-finsk bakgrunn som går på barne- og ungdomsskole i Troms og Finnmark, har krav på undervisning i finsk/kvensk hvis minst tre av dem ber om det.

Etter noen år med forskjellige eksperimenter ble finsk språk tatt med i læreplanen av 1997, som Norske kveners forbund krevde. Avgjørelsen ble bekreftet som lovfestet rett i opplæringsloven av 1998, som trådte i kraft i 1999, og det er igangsatt produksjon av læremateriell på finsk. Troms fylke har besluttet at lærehjelpemidlene skal være IKT-materiell. I første periode ble det laget fem bøker. Det ble snart tydelig at det var nødvendig å heve lærernes og elevenes IKT-kompetanse. I perioden 2001–2004 ble det arrangert 8 kursdager hvert år. IKT-opplæringen av lærere har fortsatt til i dag.

Det er utarbeidet en betydelig mengde dokumentasjon om finsk/kvensk kultur, om tre stammers møte i Nord-Skandinavia og om bruk av eksterne IKT-kilder og programvare som eies av fylkesmennene i Troms og Finnmark.

Antallet elever som har deltatt i finskundervisning i barne- og ungdomsskole har økt fra 45 i 1994 til nærmere 1100 elever sju år senere. Antallet har nå ligget på rundt 850 i noen år.

Fylkesmannen i Troms og Nordreisa videregående skole har samarbeidet i en rekke år om å produsere finsk læremateriell. For tiden produserer de læremateriell til videregående opplæring, med vekt på finsk kultur i Finlands naboland.

Fin-Net er et program som finansieres av EU. Det er et nettverk for lærere i finsk, som bygger programvare for rollespill som læremetode for finsk språk i Nord-Norge og Sverige.

### *Litteratur*

Kvensk språk har eksistert lenge som et muntlig språk. Kvensk skriftspråk er under utvikling. Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet har derfor gitt støtte til utgivelsen av den første novellen på kvensk, Elman jatko 3 Rauha, av Alf Nilsen-Børsskog. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har også gitt økonomisk støtte til et pilotprosjekt som har som mål å utvikle og likestille norsk, samisk og kvensk kultur i Storfjord kommune.

### ***B. Styrke innsatsen for å sørge for læremateriell og læreropplæring for kvensk, lule- og sørsamisk, romani og romanes.***

Det vises også til beskrivelsen under anbefaling A. angående læremateriell og lærerutdanning i kvensk.

### *Situasjonen for lulesamisk og sørsamisk*

Lulesamisk har hatt en sterk kulturell og akademisk vekst siden den offentlige institusjonen [Árran – lulesamisk senter](#) ble etablert i 1994 i Drag, Norge. Hovedformålet med Árran som nasjonalt senter er å opprettholde og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv i det lulesamiske området. Árran inneholder et museum og en samisk barnehage. I tillegg arbeider Árran med samiske språkspørsmål, spørsmål knyttet til

Nordområdene, forskningsprosjekter, undervisning i lulesamisk gjennom fjernundervisning og utgivelse av bøker. Árran gir årlig ut et vitenskapelig tidsskrift. Árran er medlem av Arktisk universitet og koordinerer arbeidet for Samiske institusjoners nordområdenettverk ([www.arran.no](http://www.arran.no)).

På skolenivå vil dette si at det er kommunen der elevene bor som betaler for fjernundervisningen. Sørsamisk fjernundervisning er imidlertid opprettet som et permanent system. En komité utvikler og koordinerer initiativene til sørsamisk fjernundervisning.

I dag tilbys lulesamisk i alt fra barnehager til universiteter med en økning i elev-/studenttallet på alle nivåer.

Nordland fylkeskommune har nylig vedtatt å tilby et fullt tilbud for videregående skole med undervisning på lulesamisk i alle språk. Utdanningsprogrammet Medier og kommunikasjon blir tilbudt på lulesamisk på videregående skole i Tysfjord fra og med august 2008. Det vil møte det økende behovet for lulesamiske journalister og teknikere.

Det finnes et sørsamisk kultursenter på Snåsa i Nord-Trøndelag fylke. Senteret ble opprettet i 1980. Saemien Sijte er ikke direkte involvert i undervisning i sørsamisk, men spiller en viktig rolle som kulturelt samlingssted for den sørsamiske kulturen [www.saemiensijte.no](http://www.saemiensijte.no). Sørsamisk del av Sametingets avdeling for opplæring, språk og kultur holder til i samme bygning. Sørsamisk barnehage og barneskole på Snåsa, der all undervisning foregår på sørsamisk, gir et læringsmiljø for sørsamisk språk. Sammen med fjernundervisning av ungdomsskoleelever gir dette håp om en fremtid med flere elever i videregående skoler med sørsamisk som sitt førstespråk.

Fylkesmannen i Nordland administrerer sørsamisk og lulesamisk opplæring. Fylkesmannen arrangerte en konferanse om sørsamisk opplæring i mars 2008. Dette var et viktig møtepunkt for skoleadministrasjoner, lærere, førskolelærere og representanter fra høyere opplæring. Emner som læremateriell, læremetoder og fjernundervisning ble tatt opp, samt fremtidig grenseoverskridende samarbeid mellom Norge og Sverige.

Høgskolen i Hedmark tilbyr faglærerutdanning for tospråklige. Sørsamiske lærere fra både Norge og Sverige deltar i disse programmene.

Sametinget har igangsatt og finansiert Elgå-prosjektet i de sørligste delene av det sørsamiske området. Elgå-prosjektet viser at det virkelig er mulig å revitalisere et språk. Dette språkmotivasjonsprosjektet har vært en suksess. I dag bruker barna i prosjektet sørsamisk som sitt kommunikasjonsspråk, selv om foreldrene deres har mistet språket. Arbeids- og inkluderingsdepartementet gir et årlig bidrag på 500 000 kroner til et prosjekt som skal styrke opplæringen i sørsamisk ved Elgå oppvekstsenter i det sørsamiske området. Ett av emnene som blir tatt opp i strategiplanen for samisk politikk, er hvordan en kan styrke sørsamisk språk.

En rapport fra Elgå-prosjektet er publisert i Dieđut Nr. 1/2007 "Sámisk språk i Svahken Sijte" av Samisk høgskole, Sámi Allaskuvla ([www.Samiskhs.no](http://www.Samiskhs.no)).

Divvun – et samisk korrekturverktøy, den første, elektroniske stavekontrollen på lulesamisk og nordsamisk, ble lansert i desember 2007. Divvun – samisk korrekturverktøy blir satt pris på av alle som skriver samisk språk. Prosjektet får bevilgninger fra flere departementer og ledes av Sametinget. Divvun lager stavekontroller for samisk. Første fase av prosjektet har fokus på stavekontroller og orddeling for nordsamisk og lulesamisk. Verktøyene er kompatible med Windows, Linux og Mac, i de vanlige kontorprogrammene. Det arbeides også med sørsamisk. Se: [www.divvun.no/index.html;jsessionid=6b0ru02q5s27j](http://www.divvun.no/index.html;jsessionid=6b0ru02q5s27j)

### *Situasjonen for romani og romanes (ikke-teritorielle språk)*

Når skolemyndigheter forsøker å igangsette nye tiltak for minoritetsgrupper, er de avhengige av samarbeid med representanter fra gruppene for å kunne lykkes. Tradisjonelt har romani- og romanesgruppene levd i utkanten av samfunnet og vært holdt utenfor av store deler av befolkningen. Reising er en viktig del av deres kultur, mens skolen som institusjon er tilpasset de som er bofaste. Også synspunktene på hva som er viktig kunnskap varierer blant reisende og fastboende innbyggere.

Taternes landsforening, som innså hvilke problemer barna deres har i det norske samfunnet, tok kontakt med førskolelærerskolen Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH) og ba dem gjennomføre en undersøkelse av de spesifikke behovene til romanibarn i førskole og barneskole samt lage et program som dekker disse behovene.

Forberedelsene til prosjektet, som ble finansiert av DMMH og Kommunal- og regionaldepartementet, varte i fire år. Hovedprogrammet startet i august 2004 og pågår fremdeles. Prosjektet får hovedsakelig finansiering fra Utdanningsdirektoratet samt Kunnskaps- og forskningsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Prosjektet har to hovedmål:

- 1) å gjøre det mulig for romanielever å følge undervisningen og samtidig opprettholde den tradisjonelle reisekulturen
- 2) å fremheve romanikulturen i førskole og skole (artikkel 7.1.a)

Lederen for prosjektet, som også veileder lærere og foreldre, er en førskolelektor fra DMMH. Lærerne som deltar i prosjektet, får lære om flerkulturell undervisning gjennom arbeidet sitt.

Programmet har vært vellykket. Skoleaktiviteter forbundet med romanikulturen har overbevist flere foreldre som ikke ønsket å delta i skoleaktiviteter tidligere. Skepsis har endret seg til glede og stolthet. Norske foreldre blir nå med på arrangementer for å få kunnskaper om og oppleve romanikulturen. Omtrent ti skoler har deltatt i prosjektet i de siste to årene.

Prosjektet skal fortsette fra 01.01.2009 eller 01.01.2010 som et permanent tilbud til romanibarn fra førskole til ungdomsskole.

Nesten alle romfolk i Norge oppholder seg i Oslo når de ikke reiser. For to år siden gikk 25 elever fra romfamilier i norsk barne- og ungdomsskole. De var, i likhet med andre elever, registrert uten informasjon om etnisitet. Vanligvis var det kun to eller tre romelever ved hver skole. På reise hadde hver familie en skriftlig avtale med skolen som fastslo at barna i skolealder skulle få privatundervisning mens familien var på reise.

Nye tiltak for romelevene er igangsatt i barneskolen, men det er for tidlig å registrere og analysere resultatene.

### ***C. Sørge for at helse- og sosialinstitusjoner i samisk administrasjonsområde tilbyr tjenester på samisk.***

Den foreslåtte samiske informasjonstjenesten for helse- og sosialtjenester er ikke iverksatt. Saken stanset opp da det ble klart at helsemyndighetene og Sametinget har forskjellig oppfatning av hvordan dette kan gjennomføres og hvor nyttige de forskjellige aspektene ved en slik tjeneste er. Prosjektet fikk heller ikke de nødvendige bevilgningene, og ble derfor satt i bero.

I kommentarene til tidligere rapporter fra Norge henviser ekspertkomiteen til problemer knyttet til opplæring av profesjonelle tolker. På grunn av manglende interesse fra potensielle studenter, vurderer Sosial- og helsedirektoratet en annen strategi. Direktoratet kan forsøke å mobilisere samisktalende til grunnopplæring der de bor, fremfor å følge et høyskoleprogram. Saken er presserende, fordi det oppstår uheldige episoder på grunn av manglende tolketjenester ved sykehusene.

Tendensen som ekspertkomiteen har observert i forbindelse med opplæring i samisk av helse- og omsorgspersonale, ser ut til å fortsette. Hovedproblemet mange samiske pasienter opplever, er langt fra løst, men det bør likevel nevnes at samiske fastleger nå er tilgjengelig i Alta, Karasjok, Kautokeino, Porsanger og Tana (også tilgjengelig for pasienter fra Nesseby). Kautokeino har for øyeblikket best forhold, med to samiske leger og to andre som lærer seg samisk. Den vellykkede rekrutteringen av samiske leger har i stor grad vært resultat av innsatsen til helsemyndighetene, iverksatt av Fylkesmannen i Finnmark. Kommunene har formelt ansvar for rekruttering til og ytelse av helse- og sosialtjenester. Eventuell involvering i rekrutteringen av andre personalgrupper fra sentrale myndigheter dreier seg både om ressurser og om å finne en egnet tilnærming som tar hensyn til prinsippet om lokalt selvstyre. Saken er selvfølgelig enda vanskeligere i kommuner som ligger utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, der lokale myndigheter og politikere kanskje ikke fullt ut anerkjenner samenes behov.

Norske helsemyndigheter opprettet i 2006 et register knyttet til behovene til enkeltpersoner som bruker kommunale pleie- og omsorgstjenester. Formålet med registeret, forkortet IPLOS, er hovedsakelig å hjelpe kommunene å avgjøre hvilke tjenester hver enkeltperson bør få, og i hvilket omfang, samt å samle nasjonalt statistisk materiale. Informasjon om registeret og brukernes rettigheter til å se hva som er registrert om dem, er oversatt til nordsamisk. Informasjon om rettigheten til individuelle planer for pasienter som trenger langvarig og omfattende helse- og sosialtjenester er under oversettelse.

Fra og med høsten 2007 har Helsedirektoratet ansatt en samisktalende seniorrådgiver innen samfunnsmedisin. Han fungerer som reisende talsperson for samisk språk og samisk kultur innenfor helse- og sosialtjenester, og bidrar med nettverksbygging og kunnskapsoverføring rettet mot sykehus, kommuner, overvåkingsmyndigheter og andre aktører og sektorer.

***D. Sikre at nasjonale folkeregistre og andre offentlige institusjoner godkjenner samiske navn i riktig form.***

Ekspertkomiteen har tidligere lagt merke til at Norge ikke oppfyller sine forpliktelser i forbindelse med artikkel 10, paragraf 5. Dette gjelder særlig manglende muligheter til å bruke samiske bokstaver i Folkeregisteret.

Som nevnt i tidligere rapporter er gjennomføringen av samiske tegn osv. fortsatt et IKT-problem. Likevel har kvenske tegn blitt gjennomført i det nasjonale folkeregisteret.

Folkeregisteret leverer informasjon til flere offentlige og private parter. Valg av tegnformat og program er avgjørende for at samiske tegn skal kunne leses på skjerm og utskrifter. Toll- og avgiftsdirektoratet vil foreta disse valgene i samarbeid med andre viktige offentlige og private brukere. Nye standarder som støtter samiske tegn, må derfor innføres for alle brukere av informasjon fra Folkeregisteret. Derfor vil det fremdeles ta tid før det er lagt til rette for bruk av samiske tegn i Folkeregisteret.

## Del II

### 1. Artikkel 7, mål og prinsipper

#### *Statistikk*

Norsk lovgivning tillater ikke utarbeidelse av statistikk basert på etnisitet. Én årsak til dette er at mange av minoritetsgruppene selv er motvillige mot registre som er basert på etnisitet. Det eneste unntaket er det samiske valgmannstallet, som er basert på egenregistrering.

Statistisk Sentralbyrå samler statistikk basert på det geografiske området for Samisk utviklingsfond i de samiske bosettingsområdene nord for Saltfjellet, også kalt Samisk utviklingsfond-området.

Det vises også til nettstedet til Nordisk Samisk Institutt: <http://www.sami-statistics.info/>

#### *Språk*

Arbeids- og inkluderingsdepartementet gir tilskudd til et forskningsprogram via Norges Forskningsråd, kalt Romanifolkets kultur, språk og opprinnelse. Programmet ble startet i 2004 og vil være fullført innen utgangen av 2008.

Kultur- og kirke departementet finansierte et språkprosjekt for romani i 2006. Departementet bevilget NOK 278 000 til Taternes Landsforening (TL).

#### *Romanifolkets fond*

I februar 1998 gav daværende Kommunal- og regionalminister, Ragnhild Queseth Haarstad, en offentlig unnskyldning for norske myndigheters overgrep mot romanifolket gjennom historien.

I sin rapport til Stortinget tok regjeringen sterk avstand fra overgrepene som ble begått mot romanifolket/taterne. I tillegg beklaget regjeringen fornorskningspolitikken som alle nasjonale minoriteter har vært utsatt for, og ba om unnskyldning på statens vegne for måten minoritetene har vært behandlet på.

18. juni 2004 vedtok Stortinget en resolusjon om tildeling av NOK 75 millioner til Romanifolkets fond som en kollektiv kompensasjon for tidligere urett. Den årlige avkastningen vil beløpe seg til NOK 3,9 millioner og skal administreres av en stiftelse. Kommunal- og regionaldepartementet er i dialog med organisasjonen for romanifolket/taterne angående formulering av stiftelsens mandat og sammensetningen av styret, der det skal delta representanter for romanifolket/taterne.

## Kulturprosjekter

### 2007

| Søker                                | Prosjekt  | Tilskudd fra Norsk kulturråd |
|--------------------------------------|---|------------------------------|
| Kainun institutti – Kvensk institutt | Utviklingsprosjekt for musikk og sang på minoritetsspråk, for og i samarbeid med ungdom           | NOK 140 000 (2007 og 2008)   |
| Taternes Landsforening (TL)          | Diverse prosjekter blant unge romanifolk innenfor Taternes Landsforening                          | NOK 20 000                   |
| Nordreisa kommune                    | Kvensk kulturfestival i 2007, med formål å fremme kvensk kultur og tradisjoner i Nord-Troms fylke | NOK 100 000                  |

### 2006

| Søker                         | Prosjekt   | Tilskudd fra Norsk kulturråd |
|-------------------------------|--|------------------------------|
| Nordreisa kommune             | Kvensk kulturkonferanse  | NOK 200 000                  |
| Dronning Mauds Minne Høgskole | Romanifolket/tater – fra barn til voksen – hovedprosjekt 2006–2009 | NOK 80 000                   |

Prosjektet får støtte fra Statens senter for arkiv, bibliotek og museum<sup>3</sup>.

### 2008

| Søker                                | Prosjekt  | Tilskudd fra ABM-utvikling |
|--------------------------------------|---|----------------------------|
| Kainun institutti – Kvensk institutt | Sikring av språkmateriale basert på 420 timer med opptak av kvenske dialekter fra 1960–1970 | NOK 50 000                 |

---

<sup>3</sup> ABM-utvikling



|                                     |   |             |
|-------------------------------------|---|-------------|
| Landslaget for lokal og privatarkiv | Minoriteter i offentlige arkiv – en studie i to kommuner for å finne arkivmateriale skrevet på kvensk og samisk. Et pågående prosjekt <a href="http://www.llp.no/index.php?id=127">http://www.llp.no/index.php?id=127</a> | NOK 400 000 |
|-------------------------------------|---|-------------|

## 2007

|  |  |             |
|--|--|-------------|
| Landslaget for lokal og privatarkiv                  | Minoriteter i offentlige arkiv – utviklingsprosjekt                  | NOK 500 000 |
| Nordnorsk fartøyvernsenter og Indre Sør-Troms museum | Heltene på havet, på samisk, kvensk og norsk – et utviklingsprosjekt | NOK 120 000 |

## 2006

|               |   |             |
|---------------|---|-------------|
| Tromsø Museum | Kulturlandskapet etter tre stammers møte i Varanger – et tverrfaglig dokumentasjons- og formidlingsprosjekt | NOK 167 000 |
|---------------|---|-------------|

## 2005

### *Litteratur*

Den siste utgaven av ABMs tidsskrift inneholder en fotoreportasje om kvenene samt en artikkel om romanifolkets kamp for aksept.

<http://www.abm-utvikling.no/publisert/abm-magasinet/abm-3-07-1>

### *Stedsnavn*

Endringer i norsk lov av 18. mai 1990 nr. 11 om stedsnavn trådte i kraft fra 1. januar 2006. Regelverket som bygger på loven, ble dermed også endret, med ikrafttreden fra 1. januar 2007. Formålet med endringene var å gi enkeltpersoner og lokalsamfunn rett til å bli hørt i

beslutningsprosesser knyttet til skrivemåten av stedsnavn. Samtidig skal det tas hensyn til lingvisters vurderinger av skrivemåten av de aktuelle navnene.

Endringene omfatter en ny *formålsparagraf* som spesielt gjelder minoritetenes rettigheter. Av denne går det klart frem at loven spesielt skal ta hensyn til vern av samiske og kvenske stedsnavn, i samsvar med nasjonal lovgivning og internasjonale avtaler. Videre omfatter endringene også vedtak om anvendelse av stedsnavn på minoritetsspråk, med formål å sikre at navnene som godkjennes i samsvar med lovgivningen, skal brukes i offentlig sammenheng.

Stedsnavn er en viktig del av den immaterielle norske kulturarven. Det er derfor viktig fra et kulturpolitisk synspunkt at lovgivningen på dette området støtter opp om målsettingen om å bevare de autentiske stedsnavnene, ettersom de utgjør et viktig medium for formidling av vår immaterielle kulturarv og også gir retningslinjer når det gjelder offentlig bruk av slike navn.

### *Tospråklig navn på Troms fylke*

Med henvisning til artikkel 7 fikk Troms fylke i henhold til norsk lov et tospråklig navn fra 01.07.2006. Det nye navnet er "Troms – Romssa" (norsk og samisk) og bruk av navnet er obligatorisk i offisielle logoer og på skilt. I offisiell skriftlig og muntlig kommunikasjon skal den norske navneformen benyttes når norsk språk blir brukt. Tilsvarende skal den samiske navneformen benyttes i sammenhenger der samisk tale- og skriftspråk blir brukt.

Fra 01.01.2003 ble et tilsvarende tospråklig navn på Finnmark fylke "Finnmark – Finnmarkku" vedtatt. Formålet med endringene er å støtte og legitimere bruken av samisk språk.

## **2. Artikkel 7, punkt 1, underpunkt f, g, h: Opplæring**

Det vises til beskrivelsen under anbefaling A og B.

### *Lulesamisk*

Høgskolen i Bodø (Nordland fylke) er ansvarlig for å sørge for studiemuligheter innen lulesamisk for lærerstudenter og tilbyr alltid en valgfri halvårsenhet (30 studiepoeng) på lulesamisk som del av studieprogrammene for allmennlærere og førskolelærere.

### *Sørsamisk*

Høgskolen i Nord-Trøndelag (Nord-Trøndelag fylke) er ansvarlig for å sørge for studietilbud innen sørsamisk, og som Høgskolen i Bodø, tilbyr de alltid en halvårsenhet (30 studiepoeng) i sørsamisk som en del av studieprogrammene for allmennlærere og førskolelærere, med mulighet for en halvårlig utvidelse avhengig av behov. Høgskolen i Nord-Trøndelag tilbyr også et tilleggsstudium i musikk for lærerstudenter, basert på joik.

I tillegg til de ovennevnte studieprogrammene tilbyr Høgskolen i Oslo et hovedfag i duodji, tradisjonelt samisk håndverk, og dette programmet er selvfølgelig relevant for alle samiske grupper.

### *Høyere utdanning i kvensk*

Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark tilbyr alle undervisning i finsk språk, litteratur og kultur, rettet mot både kvener og ikke-kvener. I tillegg har Universitetet i Tromsø særskilte språkstudier i kvensk.

### *Arbeid med utvekslingsprogrammer*

Samisk høyskole, med Nordisk Samisk Institutt, utgjør i seg selv et egnet utvekslingsprogram for nordisk personale og studenter fra alle land med samisk befolkning. Høgskolen deltar også aktivt i alle viktige internasjonale nettverk for urfolk.

De viktigste internasjonale programmene for utveksling av samiske og kvenske studenter er Nordplus fra Nordisk Ministerråd og Erasmus, som er en del av EUs program for livslang læring. Barentsplus er et annet relevant utvekslingsprogram som fremmer utveksling mellom Norge og Russland, inkludert samiske studenter. Samiske studenter fra Russland (som andre russiske studenter, i begrenset antall) kan også komme til Norge for komplett høyere utdanning og få støtte fra den norske kvoteplanen. Norske studenter av enhver opprinnelse kan få lån og stipend fra Statens lånekasse for utdanning til studiene der de ønsker, såfremt studieprogrammet godkjennes av vertslandet.

Selv om dette ikke er direkte relevant for språkstudier og lærerutdannelse, kan Arktisk universitet (UArctic), under ledelse av Arktisk Råd, også være av interesse i denne sammenhengen. UArctic er et nettverk av universiteter, høyskoler og andre organisasjoner for høyere utdanning og forskning i nordområdene. De har ansvaret for noen felles studieprogrammer med nordisk vinkling, medregnet om/for urfolk og et utvekslingsprogram, som administreres av Høgskolen i Finnmark.

### **3. Artikkel 7, punkt 3**

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har siden 2004 finansiert et prosjekt - Samiske veivisere - som skal fremme felles forståelse blant samer og andre grupper i befolkningen. Samisk høyskole har ansvaret for prosjektet. Prosjektet består av at tre unge samer, som er tildelt stipend, besøker ungdomsskoler i hele landet for å komme i dialog med ikke-samisk ungdom om samisk kultur, språk og levesett. Prosjektet ble evaluert i 2007. Evalueringen viser at prosjektet har hatt en positiv innvirkning på holdningene til samisk kultur og levesett blant unge som har møtt veiviserne. Det er besluttet at tiltaket skal gjennomføres på permanent basis fra 2008.

### **4. Artikkel 7, punkt 4**

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Sametinget undertegnet i 2005 en felles avtale om prosedyrer for konsultasjoner mellom sentrale myndigheter og Sametinget.

Konsultasjonsprosedyrene gjelder for Stortinget, departementene, direktoratene og andre underordnede statsorganer eller aktiviteter. Plikten til å konsultere med Sametinget kan omfatte alle materielle og immaterielle former for samisk kultur, medregnet samisk språk og undervisning.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har fremlagt en stortingsmelding om samepolitikken for Stortinget i mai 2008. Stortingsmeldingen tar blant annet opp spørsmål i forbindelse med samisk språk og samisk språkundervisning. Sametinget er blitt konsultert om tiltakene som presenteres i stortingsmeldingen.

## Del III

### 1. Artikkel 8, Opplæring

#### *Barnehager*

Den nye norske barnehageloven (Lov nr. 64 av juni 2005 om barnehager) trådte i kraft 1. januar 2006. Den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet 1. mars 2006 og trådte i kraft 1. august 2006. Rammeplanen er også oversatt til nordsamisk. I tillegg har departementet laget et temahefte om samisk kultur som sendes til alle barnehager i Norge. Sametinget vil utarbeide ytterligere tilleggsmateriell til samiske barnehager. Sametinget har vurdert kompetansen blant de ansatte i samiske barnehager.

Som støtte ved iverksettingen har departementet fastsatt en strategiplan som skal forbedre de ansattes kompetanse i alle barnehager i Norge. Departementet samarbeider med Sametinget i forbindelse med samiske barnehager på dette området. Departementet har også fastsatt en strategiplan for rekruttering av førskolelærere til barnehager. Departementet samarbeider med Sametinget om tiltak for å øke antallet førskolelærere med kompetanse i samisk.

Sametinget gir støtte til samiske førskoler, til språkopplæring og informasjon, utvikling og veiledning ved samiske førskoler og førskoler med samiske barn. Sametinget prioriterer tilskudd til initiativ innenfor de sørsamiske områdene. [www.samediggi.no](http://www.samediggi.no)

Sametinget og Kunnskapsdepartementet har utarbeidet et hefte om samisk kultur for barnehager. Det er sendt ut til alle barnehager og førskoler i Norge. Hftet gir de ansatte i barnehager og førskoler ideer til hvordan barn i Norge kan få undervisning om viktige elementer ved samisk kultur og språk.

[www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/300464](http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/300464)  
(temahefte om samiske barns språk og kultur. pdf)

Samisk høgskole, Sámi Allaskuvla ([www.Samiskhs.no](http://www.Samiskhs.no)) tilbyr samisk førskolelærerutdanning. Det har vært førskoler i de tre samiske språksamfunnene i flere år. Førskolelærerkursene tilbyr spesialutdanning til førskolelærere som studerer ved en vanlig, norsk lærerhøgskole. I tillegg finnes spesialkurs for assistenter ved samiske førskoler.

#### *Samisk i barneskole, ungdomsskole, videregående skole og ved yrkesopplæring*

Kunnskapsløftet er den siste reformen innen 10-årig obligatorisk skole og videregående skole i Norge. Kunnskapsløftet innfører en del endringer i fag, oppbygning og organisasjon fra første klasse i barneskolen til siste klasse på videregående skole.

Formålet med Kunnskapsløftet er å hjelpe alle elever til å utvikle grunnleggende ferdigheter som vil sette dem i stand til å delta aktivt i vårt kunnskapssamfunn. Det norske skolesystemet er inkluderende. Derfor må det være plass til alle. Alle skal ha samme

muligheter til å utvikle sine evner. Kunnskapsløftet, med sin spesielle vekt på læring, skal bidra til å sikre at alle elever får en tilpasset utdanning.

Reformen trådte i kraft høsten 2006 for elever fra første til niende klasse i tiårig grunnskole og for elever i første år av videregående skole (dvs. ellefte skoleår).

Undervisning om samisk språk, samfunnsliv og kultur er obligatorisk i norsk barne- og ungdomsskole. En ny læreplan er utarbeidet. Ett av formålene med prosessen har vært å ta med kunnskaper om tradisjonelle minoriteter i Norge, deres språk, kultur og levesett.

Alle ungdomsskoler i Finnmark, og noen skoler i Troms og Nordland, tilbyr samisk som eget fag. Noen elever i Sør-Norge får også tilbud om spesialkurs i samisk på videregående skole. I samiske barneskoler og de to samiske videregående skolene blir det undervist i de fleste fag på samisk, og elevene følger samisk læreplan i disse fagene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet gir et årlig tilskudd på 500 000 kroner til et prosjekt som skal styrke opplæring i sørsamisk ved Elgå oppvekstsenter i det sørsamiske området. Ett av emnene som blir tatt opp i stortingsmeldingen om samepolitikken, er hvordan sørsamisk språk kan styrkes.

### *Samisk høyere utdanning*

I Norge tilbys høyere utdanning i tre samiske språk, nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Den nordsamisktalende befolkningen er klart største av de tre, og de fleste tilbud er derfor på nordsamisk.

Universitetet i Tromsø har det overordnede ansvaret for å sørge for undervisning på master- og doktorgradnivå i samisk språk og kultur og har et aktivt Senter for samiske studier (opprettet i 1990).

Ved Samisk høgskole i Guovdageaidnu (Kautokeino) i Finnmark blir det undervist i nordsamisk. Høgskolen ble opprettet i 1989 for å dekke den samiske befolkningens behov for høyere utdanning og forskning innen språk og språkutvikling innen førskolelærer- og allmennlærerutdanning, innen journalistikk og bærekraftig utvikling, inkludert reindriftsstudier. De fleste studieprogrammene er på bachelornivå. Samisk høgskole tilbyr også kurs i samisk litteratur og tradisjonelt håndverk (duodji). Hovedspråket for undervisning, forskning og administrasjon er samisk.

I 2005 ble Nordisk Samisk institutt (NSI) slått sammen med Samisk høgskole. NSI får øremerkede midler fra Nordisk ministerråd, samt fra relevante departementer i Finland, Sverige og Norge. Det ble opprinnelig grunnlagt i 1973, med formål å styrke og utvikle samisk språk, kultur og levesett fra et tverrsamisk perspektiv gjennom forskning. Forskning publiseres hovedsakelig i tidsskriftserien *Diedut*, men også i *Sámi diedalaš áigečála*, et tidsskrift som utgis som en samproduksjon med Senter for samiske studier ved Universitetet i Tromsø.

Samisk høgskole ([www.Samiskhs.no](http://www.Samiskhs.no)) har 57 ansatte og 173 studenter (2007). Skolen tilbyr hel- og deltidsstudier, spesialtilpassede kurs og andre fleksible ordninger som skal tilpasses behovet for livslang læring. Selv om de fleste av studentene er norske, finnes det også studenter fra Finland, Sverige og Russland. Antallet studenter er lavt, noe som er naturlig med tanke på hvor liten den samiske befolkningen er.

#### *Samisk på høyskoler og ved universiteter*

Samisk høgskole er nylig slått sammen med Nordisk Samisk Institutt, til en institusjon som både arbeider med lærerundervisning og forskning innen forskjellige samiske områder, se [www.Samiskhs.no/en/index.en.html](http://www.Samiskhs.no/en/index.en.html)

Norske institusjoner for høyere utdanning står fritt til å tilby voksenopplæringskurs innenfor sine kompetanseområder. Når det gjelder samiske studier, er Samisk høgskole spesielt aktiv på dette området, og en høy andel av studentene er deltidsstudenter og deltar i fjernstudier eller andre fleksible tilbud. I tillegg er mange av de "ordinære" studentene i høyere utdanning voksne. Dette gjelder også studentene i den samiske og kvenske delen av befolkningen. Generelt sett er alle de høyere utdanningsinstitusjonene med studier som har spesiell relevans for samisk og kvensk befolkning, svært sensitive for behovene i sine respektive målgrupper. Derfor gjør de vanligvis sitt ytterste for å levere kurs så snart behovet er tilstrekkelig stort.

#### *Grunnskoleopplæring for voksne samer*

Vi viser til del 4 A-1 (retten til barne- og ungdomsskoleopplæring for voksne) og del 4 A-3 (retten til videregående opplæring for voksne) i opplæringsloven i forbindelse med spesielt tilrettelagt opplæring for voksne, begge vedlagt her. Bestemmelsene omfatter samiske elever forutsatt at de andre betingelsene i de aktuelle delene av loven er oppfylt.

27. mars 2006 fastslo Kunnskapsdepartementet at voksne samer som ikke tilhører gruppene nevnt i forskriftene til opplæringsloven, og som på rimelig vis kan sammenlignes med gruppene som er nevnt i loven, skal ha de samme rettighetene og begrensningene som de sammenlignbare samiske gruppene som er nevnt i forskriftene til opplæringsloven. I tillegg er individuelt behov et viktig hensyn.

I Finnmark har Samisk studieforbund holdt kurs for voksne i samisk språk. Forbundet har også holdt kurs i håndverk, og samisk var undervisningsspråket ved disse kursene.

## *Lovgivning og fjernundervisning*

En same (jf. definisjon i opplæringslovens kapittel 6 (vedlagt)) som ønsker å få opplæring i samisk språk på barne- og ungdomsskolenivå, har rett og mulighet til å få slik opplæring gjennom fjernundervisning dersom ikke dette kan tilbys av lærerne på skolen. Elever i samiske områder og i ikke-samiske områder har, etter vilkår satt i opplæringsloven, rett til å få opplæring på samisk.

Høsten 1999 ba Kunnskapsdepartementet Statens utdanningskontor i Finnmark og Nordland om å lede utviklingen av samisk fjernundervisning i henholdsvis nordsamisk og sørsamisk – sistnevnte som en erstatning for de to eksisterende internatskolene i sørsamisk område. I januar 2005 ble fjernundervisning opprettet som en permanent tjeneste. De to sørsamiske internatskolene vil fortsette sin nåværende aktivitet inntil videre. Språkundervisningen i samisk i de sørligste delene av sørsamisk område er godt etablert.

Ordninger for fjernundervisning i sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk hadde ingen samordnet utvikling, delvis fordi de ikke ble bygget opp samtidig, men hovedsakelig fordi ordningene ble tilpasset de undervisningsressursene som var tilgjengelig for hvert enkelt samisk språk.

Nesten hvert år organiseres en konferanse med samisk fjernundervisning som emne. Deltakerne er representanter for skoleadministrasjonen på forskjellige nivåer: Lærere, foreldre og eksperter med kunnskaper som er relevante for konferansen. I 2006 ble det utarbeidet en rapport som beskrev oppbygningen av samisk fjernundervisning. Rapporten pekte også på de mest nødvendige endringene.

## *Grenseløst i nord*

Dette er et samarbeidsprosjekt som kom i gang da de to skolene i Tanadalen, Utsjok skole på finsk side og Sirma skole på norsk side av elven, ble klar over at nærmeste skole på deres egen side av elven lå 60–70 km unna, mens skolen på den andre siden av elven, i nabolandet, lå 20 km unna. Alle elevene i Sirma har samisk som morsmål, i tillegg til at de snakker norsk. I Utsjok har elevene varierende mestringsgrad av samisk og snakker finsk.

Disse to skolene inngikk et samarbeid for å:

- utvikle samisk språk og kultur og inspirere elevene til å ta vare på egen identitet
- få en mulighet til å lære hverandres språk og å få bedre kjennskap til hverandres land
- inspirere elvene til å sette pris på egne omgivelser, på begge sider av Tanaelven
- knytte nye, tverrkulturelle vennskapsbånd
- komme i kontakt med andre urfolksgrupper

Prosjektet finansieres av Finnmark fylke og følges opp med en plan for ytterligere utvikling og koordinering.

*En ny samisk læreplan: Kunnskapsløftet – samisk*



Parallelt med Kunnskapsløftet og ved bruk av samme prinsipper er det utviklet og innført en ny læreplan på samisk innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Det er blitt utviklet til sammen 17 læreplaner som enten er parallelle planer med samisk innhold eller planer i særskilte samiske fag. Dette er et resultat av et nært samarbeid mellom Sametinget, Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet. De fleste fagpensumene brukes nå i samiske barneskoler, ungdomsskoler og videregående skoler. Det finnes blant annet et språkfagspensum for samisk som førstespråk og samisk som andrespråk, som i henhold til opplæringsloven § 6–4 er godkjent av Sametinget.

Sistnevnte er et nivåbasert pensum med elementer fra det felles europeiske rammeverket for språk (CEFR).

[http://www.udir.no/templates/udir/TM\\_Læreplan.aspx?id=2100&laereplanid=204897](http://www.udir.no/templates/udir/TM_Læreplan.aspx?id=2100&laereplanid=204897)

[http://www.udir.no/templates/udir/TM\\_Læreplan.aspx?id=2100&laereplanid=208070](http://www.udir.no/templates/udir/TM_Læreplan.aspx?id=2100&laereplanid=208070)

Det andre fagpensumet i det samiske Kunnskapsløftet er de felles kjernefagene for barne- og ungdomsskole: samisk mat og helse, samisk musikk, duodji (håndverk), samisk naturfag, samisk samfunnsfag, samisk RLE og norsk for elever med samisk som førstespråk. Følgende er felles kjernefag for videregående skole: Samisk historie, samisk geografi og samisk RLE.

Alle fagpensumene ovenfor er parallelle fagpensum godkjent av Kunnskapsdepartementet. I tillegg har Sametinget godkjent følgende læreplan for spesifikke samiske fag: Samisk historie og samfunnsfag, samisk musikk og teater og samisk visuell kultur innen studiespesialisering, design og duodji samt reindrift innen yrkesfagene.

En ny reform med mange nye fagpensum skaper et naturlig behov for nytt læremateriell og ytterligere lærerutdanning. Dette er en utfordring for hele det samiske samfunnet. Sametinget er ansvarlig for å utvikle læremateriell på samisk i alle samiske fag i det samiske Kunnskapsløftet. Sametinget utvikler derfor en strategiplan for produksjon av lærebøker og annet materiell, både digitalt og annet, innen fagene som dekkes av Kunnskapsløftet - samisk. For tiden diskuteres muligheten for å oversette norsk læremateriell for Kunnskapsløftet til samisk. Strategiplanen vil legges frem for Kunnskapsdepartementet våren 2008.

#### *Undervisning i og oversettelse til/fra samisk*

Det nye, samiske innholdet i den nasjonale læreplanen må derfor gjenspeiles i den nasjonale opplæringen av nye lærere og i videreutdanningen for lærere. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med Samisk høyskole utviklet Gávnos – *en ressurs for lærere i arbeidet med samisk innhold i Kunnskapsløftet* ([www.skolenettet.no/gavnos](http://www.skolenettet.no/gavnos)). Fylkesmennene i Troms og Nordland og Samisk høyskole har i samarbeid med Universitetet i Oslo arrangert seminarer om det samiske innholdet i Kunnskapsløftet i 2007. Alt dette utgjør til sammen et godt utgangspunkt for ytterligere utvikling av det samiske innholdet i lærerutdanningen i Norge.

Synet på samisk kultur har endret seg betraktelig og i en positiv retning i lokalsamfunnene i løpet av de siste tiårene. Dette demonstreres tydelig ved at Tysfjord kommune ble med i

forvaltningsområdet for samisk språk i 2006, og at Snåsa kommune ble med i 2008. Det betyr en generell styrking av statusen til og bruken av lulesamisk og sørsamisk språk.

### *Utdanning i samisk historie og kultur*

Sametinget har godkjent det samiske innholdet i den nasjonale læreplanen under Kunnskapsløftet (se opplæringsloven § 6–4, vedlegg). I dag finnes det samisk innhold i nesten alle nasjonale fagpensum. Samisk kultur og språk har aldri vært mer synlig i den nasjonale læreplanen i Norge. Det samiske innholdet utgjør faktisk et nytt element for de fleste lærere i videregående skole i Norge. Dette skaper et stort behov for lærermateriell om samisk og veiledning til undervisning i samisk innhold blant lærere. For å dekke dette behovet har Kunnskapsdepartementet i samarbeid med Samisk høyskole utviklet Gávnos – en ressurs og veiledning til lærere ([www.skolenettet.no/gavnos](http://www.skolenettet.no/gavnos)).

Den nasjonale læreplanen under Kunnskapsløftet inneholder et krav om undervisning i kunnskaper om nasjonale minoriteter, for eksempel innen samfunnsfag og historie.

Produksjonen av lærebøker og annet materiell om samer og kvener, lærebøker i samisk innen alle nye fag i Kunnskapsløftet - samisk er en utfordring for norske forlag. Kvalitet og korrekthet er nøkkelord her.

### *Samisk stavekontrollprogrammer*

Sametinget har siden 2004 jobbet med et prosjekt for å utvikle en samisk stavekontroll til bruk i dataprogrammer. Prosjektet finansieres av Sametinget og flere departementer. Stavekontrollen for nord- og lulesamisk ble ferdig i 2007. Målet for neste fase i prosjektet er å utvikle en stavekontroll for sørsamisk innen utgangen av 2010.

Denne teknologien er et viktig tiltak for å øke bruken av samisk skriftspråk. Ett av målene er at denne teknologien skal kunne hjelpe dem som ikke føler seg trygge på mestringen av skriftlig samisk, til likevel å uttrykke seg skriftlig. Teknologien blir også et viktig verktøy innen utdanning og språkopplæring.

### *Tilsynsorganer*

Fylkesmennene kontrollerer og rapporterer om gjennomføringen av Kunnskapsløftet. Sametinget er, sammen med Utdanningsdirektoratet, ansvarlig for å gi informasjon og veiledning om gjennomføringen av Kunnskapsløftet samisk. Som nevnt ovenfor gir Sametinget forskrifter til det samiske innholdet i de nasjonale læreplanene (etter opplæringsloven § 6–4).

## **2. Artikkel 9, Rettsmyndigheter**

### *Juridisk terminologi*

Tana kommune har hatt ansvaret for to prosjekter som skal utvikle samisk juridisk terminologi. Det første prosjektet ble fullført i 2005. Det andre prosjektet pågår fremdeles.

Prosjektet har prioritert å utvikle terminologi som er relatert til strafferettslige og sivilrettslige prosedyrer. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har bidratt til finansieringen av dette prosjektet. Når terminologien er godkjent av Sametinget, blir den lagt ut på en nettside.

### *Domstolsadministrasjonen*

Med unntak av kommunene Tysfjord og Snåsa er det geografiske og politiske området for samisk språk begrenset til Indre Finnmark Tingrett. Her er nordsamisk språk et integrert språk i domstolsadministrasjonen, i samsvar med rettighetene som er fastsatt i sameloven. Innholdet i Minoritetsspråkpakten fra Europarådet er derfor relativt godt gjennomført i norske domstoler. Domstolsadministrasjonen arbeider kontinuerlig med å oversette informasjon om domstolene til nordsamisk. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med Indre finnmark Tingrett og embetsmennene ved denne domstolen. Blant annet er innholdet på det nasjonale nettstedet for domstolene i stor grad oversatt til nordsamisk.

Domstolsadministrasjonen arbeider også med å oversette maler i sitt elektroniske saksbehandlingssystem til nordsamisk. Dette arbeidet er vedtatt av styret i domstolsadministrasjonen, som har besluttet at domstolsadministrasjonen skal oversette så mange maler som mulig til nordsamisk. Dette arbeidet er imidlertid komplisert fordi nordsamisk språk ikke har den juridiske terminologien som malene krever. Universitetet i Tromsø utvikler for tiden slik juridisk terminologi på nordsamisk. Denne utviklingen vil forhåpentligvis bidra til å løse disse problemene.

| <b>Kommune</b>   | <b>Fylke</b>   | <b>Språk</b> | <b>Tingrett</b>               | <b>Lagmannsrett</b>        |
|--|----------------|--------------|-------------------------------|----------------------------|
| Karasjok,<br>Kautokeino,<br>Nesseby,<br>Porsanger,<br>Tana | Finnmark       | Nordsamisk   | Indre<br>Finnmark<br>tingrett | Hålogaland<br>lagmannsrett |
| Kåfjord  | Troms          | Nordsamisk   | Nord-Troms<br>tingrett        | Hålogaland<br>lagmannsrett |
| Tysfjord   | Nordland       | Lulesamisk   | Ofoten tingrett               | Hålogaland<br>lagmannsrett |
| Snåsa  | Nord-Trøndelag | Sørsamisk    | Inderøy<br>tingrett           | Frostating<br>lagmannsrett |

### **3. Artikkel 9, punkt 3, Oversettelse**

- Miljøverndepartementet har oversatt flere forskrifter om naturvern i Finnmark til samisk. Avtalen mellom Sametinget og Miljøverndepartementet om retningslinjer for verneplaner i henhold til naturvernloven er også oversatt til samisk. Disse dokumentene er ikke tilgjengelig i trykt format, men er å finne på departementets nettsted.

Kulturminneloven er oversatt til samisk, og er tilgjengelig både i trykt format og via internett. Det foreligger også planer om å oversette den nye plan- og bygningsloven til samisk.

- I tilknytning til kommune- og fylkesvalget i år oversatte Kommunal- og regionaldepartementet valgbrosjyren (som leveres til alle husstander) til nordsamisk og lulesamisk, se:  
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/kampanjer/valg/Brosjyre-2.html?id=477503>
- Brosjyrene ble publisert på [www.valg.no](http://www.valg.no). Brosjyren på nordsamisk ble også trykt og distribuert til alle husstander i 6 kommuner (Nesseby, Tana, Karasjok, Kautokeino, Porsanger og Kåfjord). Tre informasjonsannonser som ble rykket inn i avisene, ble oversatt til samisk i de samiske avisene.
- Som angitt i den forrige rapporten, fra første halvdel av 2005, er ikke de viktigste lovene (skatteloven, merverdiavgiftsloven, ligningsloven, skattebetalingsloven) oversatt til samisk. De viktigste delene av reglene er imidlertid oversatt til samisk, som veiledninger og selvangivesskjemaer.
- Siden forrige rapport har Lov om psykisk helsevern og Lov om spesialisthelsetjenesten blitt oversatt til nordsamisk.
- Regjeringens offentlige nettsted, [www.regjeringen.no](http://www.regjeringen.no), har sider med offentlig informasjon på samisk, blant annet er sameloven og andre lover oversatt til samisk. Regjeringens offentlige nettsted inneholder også stortingsmeldinger, lovforslag og pressemeldinger om samiske spørsmål oversatt til samisk.
- Den nye, norske barnehageloven (lov nr. 64 av juni 2005 om barnehager) er oversatt til nordsamisk.
- Utkastet til endringer av pressestøtten til samiske aviser (se rapporten om artikkel 11 nedenfor) ble sendt ut på høring i både norsk og samisk versjon.

## *Juridiske dokumenter på samisk*

Undervisning i og på samisk er regulert i den norske opplæringsloven, kapittel 6 (vedlagt). Denne vil bli oversatt til samisk i nærmeste fremtid. Utdanningsdirektoratet utgir utdanningsmaterieell på samisk, f.eks. om vurderinger og nasjonale prøver. Alle fagpensumer under Kunnskapsløftet - samisk utgis og distribueres i trykte versjoner på nordsamisk, og språkpensumene utgis på alle de tre samiske språkene, [www.udir.no](http://www.udir.no).

### **4. Artikkel 10, forvaltningsmyndighet og offentlige tjenester**

#### *Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV)*

Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV) har vedtatt at informasjon om ytelser og rettigheter innenfor etatens ansvarsområde skal være tilgjengelig på samisk. Behovet for kunnskaper om samisk språk og kultur skal vurderes når lokale NAV-kontorer opprettes i samiske områder.

#### *Statistisk sentralbyrå*

Statistisk sentralbyrå utgir statistikk om samiske spørsmål på en egen nettside: [www.ssb.no/samer](http://www.ssb.no/samer). I tillegg ble ny statistikk om sametingsvalget i 2005 publisert på samisk på [ssb.no](http://ssb.no).

Statistisk sentralbyrå publiserer også statistikk på samisk i serien Norges offisielle statistikk, Samisk statistikk (D384). Denne publikasjonen inneholder statistikk som er relevant for samiske spørsmål i Norge. Tilnærmingen er hovedsakelig geografisk og fokuserer på samiske bosettingsmønstre nord for Saltfjellet. Publikasjonen inneholder også noe nasjonal statistikk. Publikasjonen bygger på statistikk som er samlet inn og publisert tidligere, eller materiale som er gjort tilgjengelig fra forskjellige samiske institusjoner. Samlet gir dette et oppdatert bilde av samisk statistikk. Publikasjonene er tilgjengelige på norsk og nordsamisk. Statistisk Sentralbyrå bruker samiske navn på fylker og kommuner der dette er relevant.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har økt budsjettet til Sametinget for 2008 med NOK 5 millioner for å dekke utgiftene knyttet til innlemming av Snåsa kommune i forvaltningsområdet for samisk språk.

#### *Skattedirektoratet*

Forrige rapport fastslo at Skattedirektoratet hadde et tilstrekkelig antall samisktalende ansatte i de relevante kommunene. Direktoratet bekrefter i dag at det fremdeles finnes et tilstrekkelig antall samisktalende ansatte til at behovet for tolkning til samisk er dekket.

Skattedirektoratet har også utarbeidet informasjon til sine avdelingskontorer og bedt dem bruke profesjonelle tolker og tolketjenester der dette er nødvendig. De fleste relevante skjemaer er oversatt til samisk. Selvangivelse og rettleiding for selvstendige næringsdrivende, lønsmottakere og pensjonister har vært tilgjengelig på samisk siden

inntektsåret 2002. Det gjelder også den ferdigutfylte selvangivelsen. Tilleggene til selvangivelsen for selvstendige næringsdrivende er også tilgjengelig på samisk. Personer som leverer inn selvangivelsen på samisk får også skatteoppgjøret på samisk. Skjema for fødselsattest og bostedsattest er også tilgjengelig på samisk.

#### *Øst-Finnmark politidistrikt*

Øst-Finnmark politidistrikt har gjennomført store endringer i de sivilrettslige prosedyrene. I denne forbindelse har brev fra myndigheten til personer involvert i visse sivilrettslige saker blitt oversatt til samisk. Dette utgjør til sammen omtrent 200 "standardbrev". Dette gjøres for å overholde bestemmelsene i sameloven og sikre rettsvern for den samiske befolkningen.

#### *Vest-Finnmark politidistrikt*

Vest-Finnmark *politidistrikt* har bedt Samisk høgskole om å sette sammen et kurs i samisk språk og kultur for sine ansatte, med start fra høsten 2008.

#### *Kriminalomsorgen*

Så vidt vi vet, vil én samisktalende student fra Kriminalomsorgens utdanningscenter begynne å jobbe ved Tromsø fengsel etter fullført utdanning i år. Fengslet vil da ha to samisktalende betjenter.

Kriminalomsorgen har hatt problemer med å rekruttere samisktalende studenter til utdanningscenteret. I de siste årene har skolen kun hatt noen få samisktalende studenter hvert år. I 2007 var det kun én student. Kriminalomsorgen ønsker å sikre at det finnes et tilstrekkelig antall samisktalende betjenter ved de fengslene der det er størst behov for dette.

En separat opplæringsenhet for fengselsbetjenter blir imidlertid opprettet i Tromsø i mai 2008. Tromsø ligger i Troms fylke, og det vil iverksettes tiltak for å rekruttere så mange samisktalende studenter som mulig.

#### *Politihøgskolen*

Samisktalende søkere prioriteres ved opptak til Politihøgskolen. Politihøgskolen har også styrket sitt fokus på å rekruttere samisktalende studenter. Som en del av dette brukes samisk språk under rekruttering i nordområdene.

### **5. Artikkel 10, punkt 5**

Høsten 2007 ble det vedtatt en norm for samiske tegn innen datateknologi. Målet er at de fleste offentlige registrene i Norge skal kunne bruke samiske tegn innen utgangen av 2009.

Mer informasjon finnes i kommentarene til del I, nummer 5, anbefaling D.

## **6. Artikkel 11, Media**

### **Artikkel 11, punkt 1, underpunkt a, iii**

Norsk rikskringkasting – NRK – er en statseid, offentlig kringkastingstjeneste som er lisensfinansiert. Med fjorten radiokanaler og tre fjernsynskanaler er dette Norges største kringkastingsinstitusjon. NRK Sámi Radio, som er organisert som en spesiell enhet, produserer programmer rettet mot den samiske befolkningen.

Lisensvilkårene til de kommersielle norske offentlige kringkastingstjenestene, TV2 (fjernsyn), Radio Norge (radio) og P4 (radio), inneholder kravspesifikasjoner til programmene. Langsiktige sendeplaner må inneholde et bredt spekter av programmer som er egnet for både større og mindre seergrupper, her også inkludert den samiske befolkningen og andre minoritetsgrupper. Mer spesifikt stiller lisenskravene for TV2 krav om særskilte programmer eller programinnslag som er spesielt rettet mot den samiske befolkningen og etniske minoritetsgrupper. Lisensvilkårene for P4 stiller krav om minst to daglige nyhetssendinger på samisk. I tillegg stiller lisensvilkårene for Radio Norge krav om daglige nyhetssendinger på samisk samt daglige innslag på norsk med analyse eller kommentarstoff vedrørende samiske forhold.

### **Artikkel 11, punkt 1, underpunkt b, i**

Medietilsynet vurderer søknader om kringkastingslisenser for lokalradio og lokalfjernsyn. For perioden 2009–2015 gav Medietilsynet lisenstillatelse til omtrent 248 lokale radiostasjoner som drives av kommersielle selskaper, religiøse organisasjoner, politiske partier, etniske og språklige minoritetsgrupper, utdanningsinstitusjoner og en rekke ikke-kommersielle organisasjoner.

### **Artikkel 11, punkt 1, underpunkt c, ii**

I 2003 produserte NRK Sámi Radio til sammen 131 timer med fjernsynssendinger og 1679 timer med radiosendinger. Sámi Radio har også sendinger på det digitale radionettverket (DAB). Sendingsmengden har økt både for radio og fjernsyn. 57 % av den samisktalende befolkningen bruker én eller flere av NRK Sámi Radios tjenester daglig.

I 2007 flyttet NRK Sámi Radio internettjenestene sine over til nrk.no. Antallet brukere har vokst raskt siden tjenesten ble relansert i mars 2007. Gjennomsnittsbruken per måned har økt fra under 14 000 enkeltbrukere til omtrent 21 000 enkeltbrukere. NRK Sámi Radio jobber nå med å bygge opp nettstedet sitt som hovedplattform for nyhetsoppdateringer på både samisk og norsk.

Regionalkontorene i Tysfjord og Snåsa ble styrket i 2007, noe som har bidratt til et mer allsidig innhold og dekning av et større geografisk område for de samiske nyhetssendingene både i radio og fjernsyn. TV-programmene fra ovennevnte regionalkontorer lages på lulesamisk og sørsamisk. Disse to samiske språkene kringkastes dermed ukentlig på den nasjonale fjernsynsstasjonen NRK1.

Ifølge årsrapporten fra den offentlige kommersielle kringkastingstjenesten TV2 har kanalen i 2007 sendt omtrent 14 programmer og 36 innslag om samiskrelaterte spørsmål.

Radiokanalen Kanal 24 (nå kalt Radio Norge) kringkastet 11 timer med sendinger for den samiske befolkningen i 2007. Radiokanalen P4 kringkastet 634 nyhetssendinger på samisk i 2007, noe som til sammen blir rundt 23 timer.

#### **Artikkel 11, punkt 1, underpunkt e, i**

En ordning for statsstøtte til samiske aviser kom i gang i 1978. I 2008 var denne statsstøtten på totalt NOK 18,9 millioner.

I samsvar med gjeldende lover og forskrifter gis det støtte til aviser som er rettet mot den samiske befolkningen i Norge. Grunnstøtten, som deles likt mellom avisene som har rett til støtte, utgjør 90 pst. av de samlede bevilgningene. De gjenværende 10 pst. gis som tilskudd basert på årlig opplag og antall publiserte sider på samisk, noe som skal gjenspeile de ekstra kostnadene som følger av nyhetsproduksjon på samisk. Medietilsynet som er et offentlig tilsyn under Kultur- og kirke departementet, har fått ansvaret for forvaltning av statsstøtteordningen.

I 2007 ble det gitt støtte til tre aviser: De samiskspråklige avisene Min Áigi og Áššu, samt den norskspråklige avisen Ságat. I tillegg fikk det religiøse tidsskriftet Nuorttanaste omtrent NOK 250 000. En lokalavis (Lokalavisa NordSalten) fikk støtte til produksjon av redaksjonelt innhold på lulesamisk.

På grunn av en betydelig budsjettøkning fra 2007 til 2008 (NOK 5 millioner) og fusjonen mellom to av de tre avisene som fikk slik støtte, reviderte departementet bestemmelsene om pressestøtte til samiske aviser. Etter en offentlig høring og formell uttalelse fra Sametinget vedtok Kultur- og kirke departementet nye forskrifter 13. juni 2008. Endringene betyr at en større del av støtten vil gå til aviser som bruker samisk, og formålet er å verne og fremme bruken av samisk språk i det offentlige rom.

#### **Artikkel 11, punkt 1, underpunkt f, ii**

Forskrift om tilskudd til audiovisuelle produksjoner sikrer at norsk og samisk språk får samme status innenfor alle støtteordninger som administreres av Norsk Filminstitutt.

Nordnorsk filmsenter har spesielt ansvar for støtte til samiske filmer. Filmsenteret er en regional institusjon som tildeler støtte til utvikling og produksjon av kortfilmer og videofilmer i Nord-Norge. For at senteret skal kunne kvalifisere for statsstøtte, har Kultur- og kirke departementet stilt krav om at det årlig må gis støtte til produksjon av minst én samisk film. Det er også mulig å søke Samisk kulturfond om støtte til samiske filmproduksjoner. Fondet administreres av Sametinget.

#### **Artikkel 11, punkt 1, underpunkt g**

Ingen ytterligere kommentarer til denne artikkelen.



## Artikkel 11, punkt 2

I samsvar med de forpliktelsene som følger av EØS-avtalen, har Norge gjennomført EU-direktivet om fjernsyn uten grenser og om standardisering av fjernsynsvirksomhet. Norge er også medlem av Den europeiske konvensjonen for fjernsyn over landegrensene.

## 7. Artikkel 12, Kulturaktiviteter og kulturanlegg

### *Kulturprosjekter*

| <b>Søker</b>                                       | <b>Prosjekt</b>  | <b>Tilskudd fra Norsk kulturråd</b> |
|--|--|-------------------------------------|
| Et kunnskapssenter i Gildeskål                     | Registrering av pitesamiske ord  | NOK 50 000                          |
| Darvi Girji OS                                     | Publisering av Magnar Mikkelsen: Fortellinger fra Finnmark (1978)                                  | NOK 40 000                          |
| Darvi Girji OS                                     | Odd Mathis Hætta: Samiske tradisjoner og skikker (publikasjon)                                     | NOK 30 000                          |
| Darvi Girji OS                                     | Samisk skolehistorie del 2   | NOK 75 000                          |
| Prosjektleder Svein Kristiansen c/o Prosjektus NUF | Teateroppsetning<br>Oversettelse fra samisk til norsk. Basert på arbeidet til Nils Aslak Valkeapää | NOK 13 000                          |

### *Støtte fra Statens senter for arkiv, bibliotek og museum*

| <b>Søker</b>                                 | <b>Prosjekt</b>   | <b>Støtte fra Statens senter for arkiv, bibliotek og museum</b> |
|--|---|---|
| Várjjat Sámi Musea / Varanger samiske museum | Samisk tro og mytologi – kultur på internett  | NOK 100 000   |
| Fylkesbiblioteket i Nordland                 | Skrivebua på samisk – et treårig lese- og skriveprosjekt for barn og ungdom – et utviklingsprosjekt | NOK 187 000   |

### *Språk*

Den nordsamiske språkprisen Gollegiella ble utdelt for tredje gang i 2008. Prisen tildeles personer, grupper eller organisasjoner i Sverige, Finland, Russland eller Norge for deres engasjement i å fremme samisk språk. Prisen er på 12 500 euro.

I 2006 ble prisen tildelt Juoni Moshnikoff for arbeidet hans med å fremme østsamisk språk, og til Harald Gaski for arbeidet hans for samisk språk og litteratur.

I 2004 ble prisen gitt til Ella Holm Bull, Snåsa, og Enaresamisk forening ved Matti Morotaja i Finland.

#### *Kulturhus, museer, arkiver og biblioteker*

*Samisk arkiv:* Grunnstenen til Samisk arkivs nye bygg ble lagt ned i 2007, og byggingen har startet. Lokalene skal være en del av Samisk vitenskapssenter, som skal stå ferdig i 2009.

*Østsamisk museum i Neiden i Sør-Varanger:* Dette er et nytt initiativ, og derfor har det ikke egne lokaler ennå. Byggingen av museet ble igangsatt i 2007 og skal være slutført høsten 2008. Museet skal dekke østsamisk kultur og historie. Det vil inneholde utstillinger, verksteder, kontorer og annet.

Riksscenen – en arena for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans i Oslo: Planlagt ferdigstilt i 2009.

*Ája Samisk Senter i Kåfjord:* Senteret inneholder en rekke kommunale funksjoner og huser blant annet NRK Sámi Radio og Sametinget. Senteret har vært bygget ut flere ganger og planlegger nå en ny utvidelse for å få plass til et museum og samisk bibliotek. Det er ikke fastsatt noen tidsramme for dette prosjektet, men det antas at utbyggingen kan fullføres i 2010.

*Saemien Sijte i Snåsa* arbeider for å ta vare på og presentere sørsamisk kultur. Institusjonen må bygges ut for å få plass til blant annet en ny, permanent utstilling og et auditorium. Prosjektet er på planleggingsstadiet.

#### *Film*

I over 15 år har Norsk Filminstitutt organisert teksting og dubbing av filmer på de tre forskjellige samiske språkene, særlig for barn og ungdom. Dubbingen gjennomføres i samarbeid med NRK Sámi Radio og Sametinget. Våren 2007 utgav Norsk Filminstitutt den første DVD-en med kortfilmer for barn med versjoner på nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk.

I tillegg er det gitt økonomisk støtte til en filmfestival i Kautokeino og kulturfestivalen Riddu Riddu.

### **8. Artikkel 13, Det økonomiske og sosiale liv**

Det vises til redegjørelsen i del I, nummer 5, anbefaling C.

## Vedlegg

- Nr. 1: Kommentarer fra Kainun Institutti – Kvensk institutt
- Nr. 2: Evaluering av samelovens språkregler
- Stortingsmelding om samepolitikken. Se:  
<http://www.regjeringen.no/pages/2077889/PDFS/STM200720080028000D/DDPDFS.pdf>